

Konsultation i förskolan

Under hösten 2025 kommer Karolinska institutet att genomföra ett projekt om konsultation på förskolan. I projektet kommer en särskild modell för konsultation att prövas, som vi tror kan vara till nytta både för personal och barn på förskolorna. Projektet sker inom ramen för en återkommande kurs på psykologprogrammet och konsultationen utförs därför av psykologkandidater (kallas härnäst för *konsulter*). Mellan besöken på förskolorna får konsulterna i sin tur handledning av erfarna psykologer. För personalen på förskolor kommer projektet att omfatta följande:

- Pedagogerna kommer att få delta på en föreläsning med projektledaren (Martin Forster) som handlar om generella lösningar på vanliga problem bland förskolebarn.
- Varje pedagog som väljer att delta i projektet kommer att få besök av två konsulter vid fyra tillfällen på förskolan. Under besöken kommer konsulten att observera samspelet med barnen och diskutera hur innehållet från föreläsningen kan anpassas till den enskilda pedagogens och barngruppens behov.
- Efter konsultens sista besök på förskolan kommer pedagogen också att få en skriftlig rapport av observationerna och lösningarna som har diskuterats.

Bakgrund till projektet

Mycket forskning pekar på hur viktig förskoleperioden är för barns utveckling. Många beteenden och attityder grundläggs då och kan ofta utgöra starten på en dålig (eller bra) utveckling hos barn. Även om det inte finns säker statistik på problem hos förskolebarn är det många som upplever att behovet av särskilda insatser och stöd har ökat de senaste åren. Därför är det beklagligt att en relativt liten del av forskning och metodutveckling handlar om att förebygga problem redan på förskolan. Dessutom varierar tillgången till resurser och stöd, från till exempel förskolepsykologer och specialpedagoger, kraftigt mellan olika förskolor i landet. Sammantaget finns det alltså ett stort behov av att utveckla metoder, former och verksamheter för handledning och stöd till personal (och barn) inom förskolan.

Det finns tre syften med detta projekt. Det första syftet är att ge blivande psykologer kunskap om förskolan i allmänhet och insatser inom förskolan i synnerhet. På landets psykologutbildningar har det länge rått brist på innehåll som rör barn och ungdomar – inte minst vad gäller psykologens möjliga uppgifter inom förskola och skola. Projektet är ett stående inslag på psykologutbildningen på Karolinska institutet, vilket i förlängningen kan leda till att fler psykologer både blir intresserade av och får mer kunskap om att jobba inom förskolan.

Det andra syftet är att ge de pedagoger som deltar i projektet tillfälle till reflektion och utveckling. Det är viktigt att poängtera att konsulternas roll inte är att handleda förskolor kring svårigheter hos enskilda barn eller att lösa övergripande problem på den aktuella förskolan. Syftet är istället att ge pedagoger möjlighet till reflektion över vad de själva kan göra i situationer de upplever som utmanande med barngruppen.

Det tredje syftet är metodutveckling. Modellen för konsultation som beskrivs i detta dokument kommer att utvecklas och utvärderas löpande i samverkan med berörd personal. Poängen med att utveckla modellen tillsammans med personalen är att modeller alltid måste anpassas till verkligheten för att fungera och leva vidare. Eftersom projektet kommer att löpa över flera år är förhoppningen att den kunskap som samlas på vägen ska kunna komma både pedagoger, beslutsfattare och forskare till del.

Hur ser modellen för konsultation på förskolan ut?

Nedan beskrivs modellen för konsultation som kommer att användas i projektet, som kommer att genomföras hösten 2025 under fyra veckor i september-oktober. Under dessa veckor kommer konsulter vid fyra tillfällen att besöka förskolorna som deltar. I regel är det två konsulter som besöker varje pedagog.

1. Första besöket på förskolan (60 minuter konsultation) – äger rum

Under projektets första vecka kommer en konsult att boka ett enskilt möte med varje pedagog som deltar i projektet (23 eller 24 september). På mötet kommer pedagogen att få formulera en utmaning i barngruppen som de vill jobba med i projektet. Det kan till exempel handla om barn som slåss, när barn hamnar utanför eller att barn stör vid samlingar och aktiviteter. Om det är flera pedagoger som deltar från samma avdelning behöver de inte välja samma utmaning, om de inte vill. Pedagoger bör kunna avsätta 60 minuter för detta möte.

2. Andra besöket på förskolan (observation en hel dag)

Konsulten besöker förskolan under en hel dag för observation. Konsulten och pedagogen kommer tillsammans överens om vilken dag det blir (26, 29 eller 30 sept). Utgångspunkten för observationen är den utmaning som diskuterades under första besöket på förskolan. Konsulten kommer inte att fokusera på enskilda barn, utan på vad som händer mellan pedagoger och samtliga barn i gruppen. Om det är fler pedagoger från samma avdelning som deltar i projektet kommer lika många konsulter att besöka avdelningen (behöver ej ske på samma dag dock). Syftet är att kunna diskutera vad varje enskild pedagog kan göra för att hantera utmaningarna.

3. Gemensam föreläsning för all personal som deltar i projektet (30 sept kl 17:00-20:00)

Projektledaren (Martin Forster) kommer att hålla en kvällsföreläsning för alla pedagoger som deltar i projektet. Under föreläsningen kommer generella lösningar på vanliga problem i förskolan att diskuteras.

4. Tredje besöket på förskolan (90 minuter konsultation)

Under projektets tredje vecka kommer konsulten att boka ett möte med sin pedagog (3, 6 eller 7 okt). På detta möte kommer möjliga lösningar på den valda utmaningen att diskuteras. Utgångspunkten för diskussionen är dels observationen som genomfördes under förra besöket på förskolan, dels föreläsningen som pedagogerna har varit på. De generella lösningar som togs upp på föreläsningen anpassas till den aktuella pedagogens och barngruppens behov.

5. Fjärde besöket på förskolan (observation en hel dag + 30 minuter konsultation)

Under projektets sista vecka kommer konsulterna återigen att besöka förskolan för observation under en hel dag (13, 14 eller 15 okt). Syftet är att se hur de saker som diskuterades under föregående möte fungerar. Mot slutet av dagen är det önskvärt att avsätta ca 30 minuter för att reflektion och diskussion mellan konsulten och pedagogen. Mer omfattande återkoppling sker sedan enligt nästa punkt.

6. Skriftlig uppföljning

Efter sista mötet på förskolan kommer varje konsult att sammanställa observationerna i en rapport. All personal som deltagit kommer att få sin egen rapport, eftersom varje pedagog har "sin egen" konsult. På så sätt blir informationen personlig och relevant för alla deltagare. Det kommer också finnas möjlighet att kontakta konsulterna för att diskutera innehållet i rapporten.

Vilka kan delta i projektet?

För pedagoger som vill delta i projektet krävs följande:

- Ansvarig chef på förskolan måste informeras och godkänna att pedagogen deltar.
- Föräldrar till barn på de avdelningar som får besök av konsulter måste få information om projektet (färdigt informationsblad finns).
- Om man vill delta i projektet måste man ha möjlighet att ta emot konsulten de datum som specificeras i beskrivningen på föregående sida. Observera att pedagogen inte behöver kunna alla datum. Exempelvis kan det första mötet äga rum antingen 23 eller 24 september. Pedagogen måste också kunna närvara på den obligatoriska kvällsföreläsningen 30 september (se punkt 3 på föregående sida).
- Alla pedagoger på en avdelning behöver inte vara med. Konsulten fokuserar bara på den pedagog som valt att delta i projektet.
- Som en del av utvärderingen av konsultationsmodellen kommer deltagande pedagoger att få fylla i korta enkäter i samband med konsulternas besök på förskolorna. Totalt blir det tre enkäter som tar ungefär fem minuter var att besvara.
- I de fall en pedagog blir sjuk eller vill avbryta deltagandet i projektet måste förskolan kunna erbjuda kontakt med någon annan pedagog som konsulten kan besöka. Anledningen till detta krav är att psykologkandidaterna måste kunna genomföra observationer och konsultation för att bli godkända på sin kurs.

Etiska frågor

För att säkerställa att projektet inte ska innebära något obehag eller få negativa effekter för pedagoger eller barn kommer konsultationen att läggas upp på följande sätt.

- När konsulterna besöker en förskoleavdelning kommer de att hålla sig i bakgrunden. De kommer att följa med den pedagog de jobbar med, men hela tiden på ett sådant avstånd att verksamheten inte störs. Pedagogerna kan också säga till om de vill att konsulten inte ska vara med under vissa moment, om det till exempel finns tillfällen då det kan störa.
- Inga enskilda barn kommer att följas eller observeras under besöken på förskolan. De noteringar som konsulten gör under observationerna utgår istället från pedagogen och vad som sker i samspelet med alla barn på förskolan. Varken enskilda pedagoger eller barn kommer att kunna identifieras i någon dokumentation i projektet.
- Konsulten kommer att presentera sig för barngruppen som forskare. De besöker förskolor för att lära sig om hur det fungerar där.
- De förslag på lösningar som diskuteras under projektet sker alltid i dialog mellan konsulten och pedagogen. Det är pedagogens kunskap och erfarenhet som kommer att vara vägledande, medan konsultens roll är att reflektera och inspirera.
- Konsulterna får inför besöken på förskolan handledning i mindre grupper av erfarna psykologer.

Projektansvariga

Ansvarig för projektet är Martin Forster på Karolinska Institutet, Institutionen för klinisk neurovetenskap, Avdelningen för psykologi. Han ansvarar både för genomförandet i stort och för utbildning och handledning av de psykologkandidater som ska besöka förskolorna.

Martin Forster: martin.forster@ki.se, Tel: 0709-42 42 25